OBĚTOVÁNÍ IZÁKA

Původ materiálu
Elen Plzáková
Pořadí v lekci
10

Žalm 119,64 — *Tvého milosrdenství je, Hospodine, plná země, vyučuj mě v tom, co nařizuješ*

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- stalo se po těchto událostech(22,1a, viz též Gn 15a) - tento vypravěčův obrat naznačuje, že příběhu je třeba pozorně naslouchat ve vazbě na předcházející kontext.

-**Bůh chtěl Abrahama vyzkoušet -** takto chce být příběh sám čten: jako vyprávění o zkoušce. Tuto zkoušku je ovšem třeba vidět v kontextu všech dosavadních Abrahamových příběhů - tedy i jeho selhání a nedověry (viz např. Gn 16,1nn, Gn 17,17n, Gn 18,12). V této zkoušce má Abraham být "přetestován", zda pochopil, proč si ho Bůh kdysi zavolal a slíbil mu, co slíbil

-**první příběh se podobá poslednímu** - úvodní oslovení Gn 22,2 ("jdi do země, kde se ukáže") zní podobně jako Gn 12,1 ("jdi do země, kterou ti ukážu"). ZAČALO to tím, že Abraham musel skoncovat se svou minulostí. KONČÍ to tím, že musí pustit z rukou svoji budoucnost. Na začátku musel obětovat samozřejmost otcovského rodiště, náboženství, rodinných vztahů. Musel se odvážit žít se zaslíbením. Teď - má pustit z rukou svého syna - to ztělesněné zaslíbení - ten hmatatelný důkaz, že příběh požehnaného lidu bude mít pokračování. Ted'se má ukázat, zda Abrahamovi záleží víc na Izákovi (který viditelně pojišťuje trvání Božích zaslíbení a požehnání) - nebo zda nadále nevypočítavě a s otevřeností spoléhá na Hospodina.

- oběť prvorozenéhohrála důležitou roli v náboženství národů, bezprostředně obklopujících Izrael. Měla zavázat božstvo, aby bylo zaručeně příznivé svým vyznavačům (zvl. u Moabců a Amonovců - viz 1Kr 11,5-7, 2 Kr 21,6, Ž 106,37n; Ez 16,20; 23,39. Na oběti prvorozeného bylo založené "zrestaurované Jericho" v době nejmodlářštějšího z králů Izraele, Achaba - 1. Kr 16,34). Toto obětní "handlování" či "vydírání" (musím dát, co mám nejcennějšího, abych vymámil z božstva to, co potřebuji) příběh jednoznačně odmítá. Tak koresponduje s Mi 6,6-8: "*S čím vyjdu vstříc Pánu a pokloním se před Bohem na výsostech? Mám dát svého prvorozeného za svá přestoupení, plod mého klína za hřích mé duše? Ach, člověče, Bůh ti dal znát, co je dobré a žádá od tebe: nečiň nic než právo, miluj milosrdenství a pokorně choď se*

svým Bohem."

-**třetího dne** (v. 4) - třetí den je v příbězích bible den zvratu, kdy se teprve ukáže, jak to všechno je. Dějí se rozhodující události života smrti. Co se ukáže na místě, které Abraham třetího dne spatřil, a které nese jméno "Morija" (tady se*teprve* ukáže - viz v. 14)

- posečkej tu(v. 5) - instrukce služebníkům napovídá, jak Abraham tuto událost chápe. Nechce Boží výzvě uhnout, ale chce se také vrátit nazpět. Netuší, jak tento příběh dopadne, ale učí se spoléhat na Boha, který ho vede do této zkoušky. Nechápe celou věc tak, že Bůh, který mu předtím přál, se mu teď stal protivníkem.

- odpověď Izákovi("Bůh sám si vyhlédne" - v. 8) doslova "Bůh vidí": pro Abrahama zůstává důležitá Boží perspektiva, i když do ní v této chvíli sám "nevidí". Jeho odpověď napovídá, že Abraham ve zkoušce obstál. Až doposud jednal často tak, jak VIDĚL, on sám, případně Sára. Ted' je zřejmé, že jeho víra dá víc na Boha než na vlastní vidění věcí, pochybnosti a odhad situace. Věřit, neznamená řídit se vlastním viděním věcí, ale otevírat se Boží perspektivě, oslovení a výzvě. Tento motiv je katecheticky nosný právě pro vyprávění dětem.

- Hospodin vidí(v.9-14): zde leží vrchol příběhu - tam, kde Abraham slyší "zajisté, nyní jsem poznal, že jsi bohabojný" (12b). Zřetelně se ukázalo, že v Abrahamově případě nad strachem o budoucnost a snahou zajistit si ji vlastními silami, rituály, vítězí spolehnutí na důvěryhodnost Božích zaslíbení. Abraham prokázal ve zkoušce "na ostří nože", že stojí za to vzít vážně Boží pozvání k věrnosti, i když to podle lidského "vidění" znamená jít vstříc záhubě. Proto také - jako vyznání této své víry - pojmenovává místo "Hospodin vidí".

2. úskalí textu:

- z pohledu dítěte je příběh hrozivý - děti mají tendenci nazírat příběh "Izákovou optikou". Pamatujme - právě při vyprávění dětem - že příběh není v prvním plánu určen pro ně - ale pro dospělé (je "s hvězdičkou" - a děti ho smějí poslouchat jen proto, že si předtím už dlouho o Abrahamovi vyprávěly). Jde tu o postoj Abrahama, ne o Izáka. Zřejmě bude důležité jasně povědět, že po našich rodičích už Pán Bůh nechce, aby se takto vzdali svých dětí. Dětem lze příběh zpracovat a předat pouze v kontextu celého abrahamovského cyklu - když můžete připomenout, kolikrát mělo smysl a dobrý cíl, když se Abraham na Boží zavolání zvedl a šel, kam ho oslovení povolalo. A také když můžete připomenout, že nebylo málo příležitostí, kdy si snažil svou budoucnost "zorganizovat" sám (cesta do Egypta, narození Izmaele).

- příběh není návodem ke slepé poslušnosti, ale otevírá nejhlubší rozměr důvěry: dá se jít vstříc budoucnosti ve věrnosti Hospodinu, i když tato budoucnost hrozí, že člověku vezme

všechno. Není návodem k fanatismu, který nedbá ani na vlastní život, ale otevírá takový rozměr života, kde poznáváme, že "jsou věci, pro které stojí za to trpět."

Dejte si pozor, abyste nezaměnili poslušnost víry s tupou odevzdaností. Boží výzva jít a obětovat Izáka nepředstavuje cosi na způsob momentálně nepříznivého osudu, kterému nezbývá než se podvolit.

Abrahamovu poslušnost je též třeba odlišit od fanatismu, který bez vlastní rozvahy uposlechne příkazu vyšší autority (jako např. náboženští teroristé - sebevrazi).

- nepsychologizujte příběh do podoby krvavého dramatu s happy endem. Neprodlužujte ani nezastavujte vyprávění u chvíle, kdy Abraham sáhne po noži, aby Izáka obětoval. Vlastní vrchol příběhu je až v Boží odpovědi Abrahamovi - viz v.l7b.

- neskrývejte před dětmi, že my dospělí se do situací, jež přinášejí komplikace a problémy nijak nehrneme, často různá nepříjemná setkání, chvíle a události hledíme spíše obejít, než bychom promýšleli, jak v nich obstát.

- je otázka, jestli lze berana, zástupně obětovaného, ztotožnit s Ježíšovou obětí, jak to nejednou naznačují křesťanští vykladači. "Velikonoční beránek Kristus" souvisí s jiným příběhem - s příběhem vysvobození z Egypta. "Hora Mórija" je navíc v biblické tradici chápaná jako hora chrámová, Kristus však umírá na místě nekultickém, na Golgotě. Místo, kde má Ježíš zemřít, není na chrámové hoře, předznamenané Abrahamovou obětí berana (viz J 8,2.58-59).

3. pomůcky:

Nico ter Linden, Povídá se, EMAN, Heršpice 1999, kap.*Abrahamova oběť (str. 95- 102, pro případné převyprávění pro nejstarší užijte str. 98-102);* obrázek beránka; obrázek dítěte zkoušeného ve škole

osnovy vyprávění pro mladší děti:

V úvodu si s dětmi připomeňte, že Abraham není žádný 100% věřící. Uměl se radovat z Božích slibů, nebo se jim se Sárou vysmívali? Teď dostal ten nejcennější dar, neřekne si, už mě Bůh nezajímá?

Při vyprávění se zdržte toho, jestli a co asi prožíval Izák, držte se Abrahamova pohledu na věc

I. Motivace - co nám stojí za to, abychom se vzdali toho nejcennějšího?

II. Co bylo nejcennější pro Abrahama?

III. Abraham vede Izáka k oběti - je ochoten se ho vzdát

IV. Bůh zkoušku ukončuje

V. Bůh potvrzuje platnost svých zaslíbení

motivační uvedení do příběhu:

Co je pro vás nejcennější? Dokázali byste se toho vzdát - kvůli zachování přátelství - kvůli vyššímu kapesnému - kvůli tomu, aby o vás pěkně mluvili ve třídě - kvůli tomu, abyste udobřili rozhněvané rodiče...

(Uvedenou motivaci lze rozpracovat přiměřeně všem věkovým kategoriím)

Nebo se soustřeďte v úvodním rozhovoru na motiv zkoušky:

- může se při zkoušce či testování ukázat, co by jinak nevyšlo najevo? (skrytá vada, skrytá schopnost)

VYPRÁVĚNÍ

I. Příběh o zkoušce

Příběh o tom, jak Abraham neobětoval Izáka, je tak těžký, že si s ním většinou nevědí rady ani dospělí. Je to vyprávění o zkoušce, kterou Bůh zkouší člověka. Zkouší člověka, kterého má rád! Vzpomeňte, jak často Bůh s Abrahamem mluvil, diskutoval, přistoupil na jeho návrhy, měl s ním velké plány. Jistě ho měl rád, a takového člověka teď zkouší. (Neradi o tom slyšíme, neradi jsme zkoušeni. V tom jsou všichni stejní, velcí i malí. Myslím, že nemáme rádi ani takové zkoušení, jako je u tabule ve škole.)

(Příběhu o zkoušce je nesnadné porozumět a i vy zjistíte, že pokaždé, když jej po nějaké době uslyšíte, bude se vám zdát, že mu rozumíte víc – nebo míň – nebo jinak. Tak je to i s mnoha jinými příběhy v Bibli. Ten příběh poroste s vámi a pokaždé, když k němu přijdete, vám řekne něco nového, něco, co jste před tím neviděli.)

II. Co Bůh žádal po Abrahamovi

Bůh se tedy rozhodl, že Abrahama vyzkouší. Zavolá: „Abrahame!“ Abraham odpovídá: „Tu jsem a chci uslyšet, co mi chceš říct.“ To, co se Abraham dověděl, bylo moc těžké. Bůh mu řekl: „Obětuj svého syna Izáka, kterého miluješ.“ Když my dnes čteme ten příběh, víme, že to byla jen zkouška, Bůh nechtěl, aby Izák zemřel. Ale Abraham to nevěděl. Pro něj to bylo jednoznačné Boží nařízení. Bylo na něm, aby se rozhodl, jestli ho poslechne nebo ne.

III. Rozhodování

Pro Abrahama to byla nejtěžší zkouška, jakou v životě podstoupil. Od té doby, kdy poprvé poslechl Boží hlas a vydal se na cestu do země, kam ho Bůh vedl, se událo mnoho věcí. Abraham i jeho žena Sára měli dobrodružný život a po celou dobu se učili důvěřovat Bohu a spoléhat na něj. Nejvíc pocítili Boží laskavost a věrnost, když se jim narodil Izák. Tenkrát se oba smáli a radovali.

A teď chtěl Hospodin vyzkoušet, jak velká je Abrahamova důvěra. Chtěl, aby Abraham vrátil Bohu svého jediného a milovaného syna Izáka, aby se vzdal té veliké radosti. Ale jak to pak bude s Hospodinovým slibem, že Abraham bude mít spoustu potomků? Když si Bůh vezme jeho jediného syna, skončí život Abrahama a Sáry bez dětí a bez vnoučat. Jak to tedy bude s Hospodinovým slibem, že u Abrahama začíná veliký národ, lidí tolik jako je hvězd na nebi? Jak to je se sliby Boha, za kterým se Abraham vydal a na kterého spoléhal?

Už mnohokrát se musel Abraham rozhodovat. Nikdy však nebylo jeho rozhodování tak těžké jako v této chvíli. Tentokrát je v sázce celá jeho budoucnost, to vše, k čemu se upíná a s čím spojuje své naděje. Těžké rozhodování. Abraham je však připraven učinit, co Bůh žádá. Na něho spoléhá, jemu důvěřuje.

IV. Cesta

Bůh řekl Abrahamovi, že se to má stát na místě, které mu ukáže. Proto se Abraham, Izák a dva služebníci vydali na cestu. Abraham osedlal osla a naštípal dřevo, které je potřeba k oběti. Čekala je těžká cesta. Trvala tři dny a byla to strmá cesta. Nejtěžší byla pro Abrahama, protože jen on věděl, proč putují. Věděl a viděl to ještě Bůh, který řekl Abrahamovi: Obětuj svého syna Izáka.

V. Abraham a Izák jdou spolu

Když třetího dne došli na místo, odkud byla vidět hora, kam je Bůh poslal, zastavili se. Abraham nechal služebníky a osla, aby tam počkali. Řekl jim: „Jdeme se s Izákem poklonit Bohu a potom se vrátíme.“ Dál šli spolu sami dva – táta Abraham a syn Izák.

Vzali si s sebou všechno, co je potřeba pro obětování. Izák nesl dříví, Abraham obětní nůž a oheň. To Izák znal. Byl jistě mnohokrát při bohoslužbě a oběť byla tehdy její součástí. Abraham mu určitě vysvětlil, k čemu oběť sloužila: že člověk něco obětoval, když chtěl Bohu děkovat nebo ho prosit za odpuštění, když chtěl dát Bohu dar. Izák také musel vědět, že, tím darem byla třeba mouka nebo olej, nebo se obětovalo zvíře. A to se spálilo na oltáři a říkalo se té oběti oběť zápalná. Dobře poznal, že oheň a dříví, které si nesou s sebou, jsou potřeba pro vykonání zápalné oběti. Jenomže teď tu žádnou takovou oběť nemají. A tak se na to zeptal Abrahama. „Kde je beránek k zápalné oběti?“ Abraham odpověděl: „Bůh sám si vyhlédne beránka.“ Ani netušil, jak pravdivě to řekl a jak přesně to vystihl. Spolehl se na Boha. On jistě bude vidět a vědět, jak se to má správně stát. Abraham věřil, že na něj se může spolehnout. Snažil se věřit a bylo to hodně těžké. Dokázal by vůbec někdo druhý to, co tehdy Abraham?

Pak Bůh viděl ty dva, jak spolu šli dál a už nemluvili. Izák se spoléhal na svého otce, Abraham se učil spoléhat na Boha.

VI. Hospodin vidí

Bůh viděl, že přišli na obětní místo a co tam Abraham všechno udělal: vybudoval z kamenů oltář, na něj narovnal dříví a na to dříví položil Izáka, svého syna a vzal do ruky obětní nůž. Bůh viděl, že Abraham mu věří tak, že je připraven dát mu svého syna, kterého od něho po tolika letech čekání dostal.

A v tom okamžiku uslyšel Abraham hlas z nebe, jak na něj volá: „Abrahame, Abrahame!“ Bylo volání rychlé a silné, aby zastavilo Abrahamovu ruku včas. „Nic tomu chlapci nedělej.Uviděl jsem, že jsi člověk spravedlivý a že mi věříš.“

Sotva si dovedeme představit, jak velice se Abrahamovi ulevilo, jak ohromná tíha z něho spadla. Konečně se dokázal rozhlédnout - a uviděl berana, který uvízl za rohy v houští. A to byl ten beránek pro oběť zápalnou, kterého si Hospodin vyhlédl, jak to předtím Abraham říkal Izákovi. Abraham tedy obětoval beránka a dal tomu místu jméno „Hospodin vidí“.

Co všechno Hospodin viděl? Viděl, jak se měli Abraham a Izák rádi, jak ta zkouška byla pro Abrahama hrozivě těžká, jak se rozhodoval, co udělá, jak Izák důvěřoval svému otci, jak Abraham věřil Bohu … Můžete sami říct, co ještě Hospodin viděl. A také, co z toho Abraham

neviděl. Neviděl toho berana v houští, neviděl a nevěděl, že byl podroben zkoušce...

VII. Nové zaslíbení

Ještě jednou uslyšel Abraham hlas z nebe, který mu znovu řekl, že mu Hospodin požehná a jeho potomků bude tolik jako hvězd na nebi a jako písku na mořském břehu. A ještě něco uslyšel: že všechny národy země budou požehnány pro Abrahamovu víru a poslušnost. A to je mimořádně veliké zaslíbení!

VIII. Věřit, že Hospodin vidí

Člověk se někdy ocitá v situacích, které jsou hrozně těžké. Neví, které rozhodnutí je správné. Nerozumí tomu, proč se zrovna on ocitl v tak těžké situaci. To se například může stát, když je někdo vážně nemocný a třeba jeho rodiče nebo dospělé děti musí rozhodnout, jestli zůstane doma, nebo bude v nemocnici. Asi takových příkladů vymyslíte víc. Rodiče si přejí, aby jejich dětí nepostihly těžké a hrozné věci. Ale ve skutečnosti je to tak, že se tomu nelze vyhnout. I když těžká rozhodnutí nemusíte dělat sami, často se dovídáte, jaký smutek postihl někoho z vašich blízkých nebo jaké neštěstí se stalo nebo co se děje ve válce. A možná jste i vy sami zkusili, jaké to je, když se s člověkem děje něco, čemu vůbec nerozumí a nevidí dobré řešení. Ale Hospodin vidí! Od Abrahama se učíme věřit Bohu a jeho zaslíbením, spoléhat na Hospodina, i když to nevypadá vůbec dobře. Jen mu důvěřujme, on už si bude vědět rady – se vším.

Modlitba

Pane Bože, prosíme tě, pomáhej nám i všem, které máme rádi, rozhodovat se správně, spoléhat na tebe a věřit ti. Ty vidíš přes naše smutky i přes neštěstí, věříme ti, že chceš pro nás jen to, co je dobré. Amen

Podněty pro rozhovor:

- "Jsou věci, pro které stojí zato trpět" (J. Patočka). Učí nás takovému postoji dnešní příběh?

- Zkoušky a testování se provádí většinou u nově vyvíjených výrobků? Kdy, kdo a co je podrobeno "přetestování" po určité době?

- Co připomíná Abrahamova zkouška? - přijímací řízení - maturitu - testy v autoškole - přezkoušení řidičů z povolání - krizovou situaci, která odhalí, co v člověku je - test únavy materiálu

- Máme tisíce výmluv (leckdy nábožensky zdůvodněných), proč se chceme vyhnout rizikům života.

- Rodiče někdy dělají něco, co se nám může zdát velmi nebezpečné či nepříjemné, a teprve časem poznáváme opravdovost zápasu rodičů

- Je to normální, když se věřící člověk nebo celá církev ocitne v těžkostech?

- Je rozdíl mezi mstou a zkouškou?

- Slyšeli jste, že někdo obětoval kariéře svou rodinu? Co to obnáší? Chce dnešní příběh k takovému jednání povzbudit nebo spíš ukazuje jeho nepatřičnost?

Odkaz na pracovní list
10 Obětování Izáka
10 Obětování Izáka - st
Odkaz na píseň
Mému Bohu patří zem, též i nebe se sluncem
Nám pomoz, Pane milý (EZ631)
Kdo na kolenou klečí, vídá dál
Nezná tu nikdo soužení mé, to zná snad jenom Ježíš
Nevím, Pane, co ti dát, nevím, jak ctít tebe
Ozvi se, Pane můj! Já toužím znát tvou vůli
Svěř celý život Pánu, jenž zná tvé těžkosti
Rok za rokem, roky, léta jdou
Cílová skupina
Školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu Starý zákon 1
Biblický odkaz (kat)
Genesis 22,1–19